

Millî Mücadele Tarihi (1908-1923)

Halil İnalçık

İstanbul, Kronik Kitap, 2022, 208 sayfa, ISBN: 978-625-8431-89-6.

Ayten KIRENCİ*

Halil İnalçık, 1916'da İstanbul'da dünyaya geldi. Ankara Üniversitesi DTCF'nin ilk öğrencilerinden oldu. Yakıncağ Bölümünde doktorasını tamamladıktan sonra, 1942-1972 döneminde aynı fakültede öğretim üyesi oldu. 1972'de Chicago Üniversitesi Tarih Bölümüne, Osmanlı tarihi konusunda dersler vermek üzere davet edildi. 1993'te Bilkent Üniversitesinden davet alıncaya dek Chicago Üniversitesinde görevini sürdürdü. Bu yıllar içinde başta Harvard olmak üzere birçok Amerikan üniversitesinde Osmanlı tarihi seminerleri düzenledi. 1973'te *The Ottoman Empire-The Classical Age (1300-1600)* (Osmanlı İmparatorluğu-Klasik Çağ, 1300-1600) kitabıyla beraber uluslararası yayınevlerinde pek çok kitabı yayımlandı. Türkiye, İngiliz, Amerikan, Sırp ve Arnavutluk akademilerine üye seçildi. Yurt içinde ve yurt dışında fahri doktora, ödül ve nişanlar aldı. Arşivini bağışladığı Bilkent Üniversitesi bünyesindeki Halil İnalçık Center for Ottoman Studies (Halil İnalçık Osmanlı Çalışmaları Merkezi) 2008'de açıldı. İnalçık, 25 Temmuz 2016 tarihinde 100 yaşındayken vefat etti.

İncelemekte olduğumuz *Millî Mücadele Tarihi* adlı eser, Halil İnalçık'ın 1956-1972 yılları arasında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde verdiği Türk İnkılâp Tarihi dersinin notlarını içermektedir. Kitap; yayınevinin takdimi ve ön sözle birlikte "1908 Devrimi'nden Mondros Mütarekesi'ne", "I. Dünya Savaşı ve Osmanlı İmparatorluğu-Mustafa Kemal Anadolu'da", "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması 23 Nisan 1920", "Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)", "Düzenli Millî Ordunun Oluşturulması", "I. ve II. İnönü Zaferleri", "Londra Konferansı", "Sakarya Meydan

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Çum, aytenkirenci19@gmail.com

Muharebesi ve Sonuçları”, “Sakarya’dan Sonra Büyük Taarruz”, “İtilaf Devletleri’yle Mudanya Ateşkesi”, “Lozan Konferansı ve Antlaşması”, “İnkılâp Tarihi Dersleri Metnine İlave”, “İnkılâp Tarihi Derslerine İlave Edilen Belgeler” adlı başlıklardan ve dizinden oluşmaktadır. Kitapta bu başlıklara ek olarak alt başlıklarla beraber konular detaylı bir şekilde ele alınıp açıklanmıştır.

Kitabın “1908 Devrimi’nden Mondros Mütarekesi’ne” başlıklı birinci bölümünde, inkılâp tarihini bir bütün olarak kavramak için 1908 Devrimi’nden başlamanın en doğru yol olduğunu söyleyen İnalçık, ilk olarak 1908-1918 yılları arasındaki belli başlı gelişmeleri kuş bakışı bir perspektifle ele almıştır. II. Abdülhamid’in ilk Osmanlı anayasasını yürürlükten kaldırmasından sonra hürriyetçi aydınların İttihat ve Terakki Cemiyeti’ni kurmaları ve bu cemiyetin baskısı ile padişahın Kanun-i Esasi’yi tekrar yürürlüğe koyup II. Meşrutiyet’i ilan etmesi ele alınmıştır. Bununla birlikte Osmanlılık ve Türkçülük akımlarının gelişimine ve İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin iktidarda kaldığı süre içerisindeki faaliyetlerine değinilmiştir.

Kitabın ikinci bölümü olan “I. Dünya Savaşı ve Osmanlı İmparatorluğu” başlığı altında da I. Dünya Savaşı’ndan sonra yaşanan Çanakkale zaferi, Sarıkamış felaketi, Ermeni tehciri, Türkiye’nin paylaşılması için Müttefikler arasındaki antlaşmalar, Yunanistan’ın siyaseti ve İstanbul, İzmir üzerindeki ihtirasları, İngilizlerin Arap memleketlerini tamamıyla elde etmeleri, Rusya’da Bolşevik İhtilali ve Türkiye için sonuçları, Wilson Prensiplerinin ülkede uyandırdığı derin yankılar açıklanmıştır. Mondros Ateşkes Antlaşması neticesinde padişah ve İstanbul hükûmetinin yürüttüğü siyaset ile birlikte ulusal tepkiler incelenmiş olup, İzmir’in işgali ve sonrasında Mustafa Kemal’in Anadolu’ya geçişi ile başlayan sürecin Erzurum ve Sivas Kongreleri ile Türk Kurtuluş Savaşı’nın odağını oluşturduğu fikri okuyucuya sunulmuştur.

Üçüncü bölümde “*Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Açılması*” ile birlikte Millî Mücadele’nin ivme kazandığına vurgu yapılmıştır. Bu başlık altında, İstanbul’un işgal edilmesi, meclisin toplanma amaçları, millî hareket aleyhinde çıkan ayaklanmalar ve Osmanlı heyetinin imzaladığı Sevr Antlaşması gibi dönem içi ilişkilere ışık tutulmuştur.

“Düzenli Millî Ordunun Oluşturulması” başlıklı dördüncü bölümde, yeni hükûmetin karşısında millî davayı yürütecek, düşmana karşı direnecek güçte düzenli millî bir ordunun meydana getirilmesi gerektiğinden, bunun da kolay olmadığından söz edilmiş, ordunun kurulmasındaki güçlüklerle değinilmiştir. Doğu, Güneydoğu ve Batı Anadolu’da Mustafa Kemal’in liderliğindeki Türk ordusunun elde ettiği başarılarından bahsedilmiş, bu başarılarla birlikte millî hükûmetin her zamankinden daha güçlü hâle geldiğine vurgu yapılmıştır. İnönü zaferlerinin Büyük Millet Meclisi hükûmetinin nüfuz ve otoritesini ülke içinde ve dışında kuvvetlendirdiği ve gelecek zaferler için temel taşı oluşturduğu fikrine varılmıştır.

Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz’un ele alındığı bölümlerde ise, II. İnönü Muharebesi’nden iki buçuk ay sonra Yunanlıların çok daha geniş ölçüde kesin sonuçlu bir saldırı hareketine giriştikleri, bu saldırının amacının Ankara’yı almak ve millî hükûmeti ortadan kaldırmak

olduğu belirtilmiştir. Bu hareketin sonucunda da Sakarya Meydan Muharebesi ile birlikte millî hareketin tam bir zafere gittiğine ışık tutulmuştur. Devamında Sakarya Meydan Muharebesi'nin siyasi ve askerî hazırlık süreci ile savaşın sonuçları incelenmiştir. Sakarya Muharebesi'nden sonra ise Büyük Taarruz'un hazırlık aşamalarının nasıl olduğundan, Türk ordusunun saldırıya nasıl karar verdiğinden, savaşın amacının “*Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir!*” tarihî emri ile ifade edildiğinden ve ana yurt topraklarında dūřmandan eser kalmadığından bahsedilmiştir.

“İtilaf Devletleri'yle Mudanya Ateşkesi” başlığını taşıyan bölümde Türk yurdunun parçalanmaktan kurtulduğu ve Anadolu'nun Türkleşmesinin kesinleştiğinden bahsedilmiştir. Büyük zafer sonucunda dünya tarihinde yeni bir sayfanın açıldığına vurgu yapılmıştır. İtilaf Devletlerinin siyasi faaliyetlerinden ve bunun sonucunda Mudanya'da Türk delegesi İsmet İnönü ile İstanbul'daki müttefik kumandanlar arasındaki görüşmelerden bahsedilmiştir. Devamında ise Mudanya görüşmeleri sonucunda alınan kararlar ve Saltanat'ın kaldırılması konuları anlatılmıştır.

“Lozan Konferansı ve Antlaşması” başlığı altında, önceleri ayrı yönlerde mücadele ve hareket eden büyük devletlerin, sonraları karşımıza ortak bir cephe hâlinde çıkmalarından ve Lozan'a gidecek Türk delegasyonunun belirlenme sürecinden bahsedilmiştir. Devamında konferansın açılış nutukları verilmiş ve konferansın toplanma amaçları ifade edilmiştir. Konferansta görüşülen konular ve neticeleri anlatılırken alt başlık oluşturularak, burada da kapitülasyonların kaldırılması meselesi ayrıca ele alınmıştır.

Kitabın son bölümlerinden olan “İnkılâp Tarihi Dersleri Metnine İlave” bölümünde, Halil İncalcık Hoca'nın inkılâp tarihi dersindeki anısı anlatılmıştır. “İnkılâp Tarihi Derslerine İlave Edilen Belgeler” bölümü ile de, Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi'nden ve Millî Savunma Bakanlığının yayımladığı kitaplardan, Halil İncalcık Osmanlı Araştırmaları Merkezi'nde görevli olan Ali Işık tarafından tespit edilen ve yeni harflere çevrilen belgelere değinilerek okuyucu bilgilendirilmiştir. Devamında da döneme ait bazı tablo ve beyannamelere yer verilmiştir. Kitabın son sayfalarında ise Mustafa Kemal Atatürk, Mustafa Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü'nün öz geçmişleri verilerek eser nihayete erdirilmiştir.

Sonuç olarak; incelemiş olduğumuz *Millî Mücadele Tarihi* adlı eser, Halil İncalcık'ın Millî Kurtuluş Savaşı ile ilgili ders notlarını içermektedir. Millî Mücadele döneminin temel konuları ayrıntıda boğulmadan, kronolojik esaslar dikkate alınarak, objektif bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Verilen konu başlıklarındaki bilgilerin akıcı, sade ve anlaşılır bir Türkçe ile anlatılması, birbirini tamamlar nitelikte olması, olaylar arası bağlantı kurulmasına ve konuların okuyucuyu yormadan kolay bir şekilde kavranmasına olanak sağlamıştır. Genel olarak baktığımız zaman bu eser, Millî Mücadele'nin seyrini net bir şekilde ortaya koymuştur. Bu sebepten Millî Mücadele hakkında malumat edinmek isteyen öğretmen, öğrenci ve araştırmacıların bu eseri okuması önem arz etmektedir.